

Profitáljunk az orosz-grúz konfliktusból okosan!

Mottó: „...nem az az igazán ügyes, aki száz csatában győz, hanem az, aki harc nélkül vesz erőt az ellenségen...” (Szun Ce, i.e. 400).

Végtelenül szomorú dolog, hogy a XXI. században, Európa szélén emberek gyilkolják meg egymást tömegével, etnikai, gazdasági, területi, hatalmi, stb érdekérvényesítés címén avagy kisebbségek védelmében ?

Ma, amikor a diplomácia, a tárgyalások kultúrált időszakát éljük és véljük, van, akik még másként gondolják. Tehát magas szinten tudatosítva hasznosítanunk kell azt, hogy a XXI. század és talán még majd ezt követően is lesznek olyan országok, akik továbbra sem csak a szavakkal, egyeztetésekkel, kölcsönösen előnyösen, egyenrangúan működnek együtt, hanem fegyverekkel is érvényt szereznek akaratuknak.

Az orosz-grúz konfliktus igen sokféle értelmezésével találkozunk. Vannak, akik az egyik felet, vannak, akik a másik felet és vannak, akik mindkét felet hibáztatják. Bizonyára mindkét fél hibás valamilyen mértékig. Tallózás szerűen néhány ok a konfliktusra:

- Orosz illetve oroszbarát lakosság él Abháziában és Dél-Oszétiában, akiknek a jogait meg akarja védeni az orosz, mert a grúzok elnyomják őket, ami nem kizárt, hogy igaz is, valamilyen mértékben.
- Grúzia és a grúz elnök jelentős amerikai orientáltsága miatt az orosz zavarja egy Amerika barát, NATO aspiráns ország, ilyen közel Oroszországhoz. Bár kétségtelen, hogy Kuba is elég közel van az USA-hoz és az USA ezt elég jól tűri. Persze minden hasonlat jó is meg rossz is egy kicsit.
- A Nabucco gázvezeték, mint a Kék Áramlat konkurense Grúzián keresztül haladna és így az orosz „energiafegyvert” nem lehetne olyan hatékonyan alkalmazni Európa zsarolására, szebben szólva kézbe tartására.
- Az oroszok a fegyveres erődemonstrációval fenyegetni és figyelmeztetni akarták a világot is arra, hogy Oroszország még vagy már ismét nagyhatalom, akivel nem lehet kukoricázni.
- Sok más ok is lehet pro és kontra, de a teljes igazságot úgysem tudjuk meg mi állampolgárok, legfeljebb csak sejtjük. Azért sem tudjuk meg, mert nemzeti és nemzetközi forrásokból manipulált információkat kapunk attól függően, hogy ki magyarázza éppen a helyzete, az illetőt honnan fizetik illetőleg honnan bérelték fel, kinek az érdekeit képviseli.

A sok ember halálát igénylő, megtörtént eseményeken sajnos már nem tudunk változtatni, viszont minden országnak (önállóan is) valamint nemzetközi szövetségnek elemezni és hasznosítani kell a tapasztalatokat annak érdekében, hogy a jövőben felkészülhessünk hasonló események megelőzésére és hatékony kezelésére.

A konfliktust, általában a nemzeti és nemzetközi biztonságot hasonlóan, de eltérően is értelmezik, élük meg a kormányfők, a kormányok, az általános politikusok, a biztonságpolitikusok, a biztonságpolitikai szakértők, a védelemben résztvevő operatív szakemberek, egyes pártok, más szerveződések és a legfontosabbak: a mindennapok emberei, a civilek, a védelmi szektor finanszírozásában is résztvevő adófizetők. Nevetségesek, hátulgombolósok és felelőtlenek azok a politikusok, személyek és szervezetek, akik azt hiszik, hogy elérkezett a világbéke, a nemzetközi szövetségek mindenhatóak és mindentől megvédik a tagjaikat. Ez ugyanis csak részben igaz és csak adott időszakokra valamint körülmények között várható.

Tehát profitáljunk a szomorú, de megtörtént konfliktusból az alábbi alapvetések szerint is.

A Szovjet birodalom 1990-es szétesését az oroszok sohasem fogják véglegesnek elfogadni, láthatóan, tapasztalhatóan mindent megtesznek a befolyásuk visszaállítása érdekében.

Az orosz geopolitikának és geostratégiának a cári időszakoktól végigkövethető változása napjainkig és a jövőre is vonatkoztatva szinte mindent megmagyaráz. Ennek rövid, példalódzóan felsorolt, főbb elemei:

- Oroszország észak felé, az Északi Jéges tenger felé egyelőre nem tud érdemleges politikai, gazdasági, katonai előnyöket, befolyást elérni, bár a katonai és gazdasági relációk nem lesznek ilyen egyértelműek már a XXI. század során (lásd például az Északi sark szimbolikus „elfoglalása”, az orosz zászlónak a jelképes kitűzése a tengerfenéken, azaz igény erre a területre).
- Kelet felé, a Keleti tenger sem ad számára mozgásteret.
- Dél felé a hegyvonulatok, sivatagos részek, más természeti akadályok, kevésbé fontos országok sem igazán megfelelő lehetőségek számára.
- Mi marad tehát: a földrajzilag is nyitott nyugati irány, a történelmileg háborúban és békében is már jól megtapasztalt Európa, amit viszont szinte mindenáron be akar venni, vissza akar szerezni, mert itt tudja igazán érvényesíteni politikai, gazdasági befolyását, katonai ijesztgetését illetve fenyegetését (lásd legutóbb Lengyelország fenyegetése, de előtte a NATO aspiráns Ukrajna fenyegetése, akár atomfegyverrel is). Visszamehetünk a néhány évvel ezelőtti müncheni biztonságpolitikai konferenciáig, ahol Putyin kirohant az USA gazdasági és katonai befolyásszerzési módszerei és eredményei ellen. Ezzel megdöbbenve a katonai szakértőket, a védelemszervezőket, a biztonságpolitikai szakértőket, minisztereket és államfőket.
- Dél-Amerika, Ázsia, Afrika befolyása is természetesen fontos az oroszok számára, de ezek távolabbiak elméletileg és földrajzilag is, mint Európa.
- Az orosz geopolitikusok közül a szlavofileknek és a pánszlávistáknak valamennyi szláv nép egyesítésére vonatkozó ábrándjuk még valószínűleg nem múlt el (soha nem is fog!), ideszámítva az ez irányú isteni küldetéstudatot is.
- A Szovjetunió, a Varsói Szerződés, a keleti blokk szétesése után Putyin vezetésével és eredményeivel feltámasztott Oroszország erőteljesen folytatja birodalmi törekvéseit. Feltételezhetően a mögötte álló politikai, gazdasági, ideológiai, katonai lobbis hatására is. Egyelőre a széleskörű, katonai beavatkozások helyett a diplomáciai, politikai, gazdasági, pénzügyi, energia, művészeti, kulturális, tudományos, katonai együttműködési, nemzetközi szövetségi (ENSZ, EBESZ, NATO, G7-8), stb. vonatkozásokban igyekeznek befolyást elérni, de a katonai, az atomfegyverrel való ijesztgetéssel illetve konkrét fenyegetéssel együtt.
- A Szovjet birodalom felbomlása, a hidegháború után úgy hirdették sokan a világon, hogy a bipoláris világot felváltotta egy unipoláris, azaz egypólusú világ. Már akkor, az 1990-es években is nagy tévedés volt ez, mert a világ már akkor, de különösen most még jobban láthatóan illetve prognosztizálhatóan sokpólusúvá vált. A sokpólusú világ stratégiai szereplői és jelöltjei: Európa, USA, Oroszország, Kína, India, Japán és majd Ázsia más országai, Dél-Amerika, Afrika. Ebből az a legfontosabb számunkra, a biztonságunk (avagy a bizonytalanságunk) számára, hogy egyrészt egyes országok világuralmi illetve birodalmi törekvései, az erőcentrumok többpólusúan, több nagyhatalom által is fékezettek, (ki)ellensúlyozottak. Másrészt kérdésként merül fel, hogy ezen nagy(obb)hatalmak közül ki-kivel van vagy ki-kivel lesz a jövőben, mert az együttműködések, összefogások lehetnek jók, de lehetnek rosszak is a mindennapok emberének, az egyszerű, de mégis legfontosabb szereplőknek, az állampolgároknak.

- A hidegháborús időszakban a Szovjetunió a harmadik világ országainak beszerzésével, a terrortámogató országokkal együttműködve is gyengíteni akarta az úgynevezett Nyugatot, a nyugati országokat. Ebből jelenleg még annyi érzékelhető nyilvánosan, hogy a régi kapcsolatait Oroszország nem dobta ki és egyes arab országok (politikai) támogatásával (mint például Irán) még használja ezt a politikai eszközt.
- Putyin elnök a közelmúlt, a mai és a közel jövőbeni Oroszország élén és számára kiváló egyéniség. Határozottsága, nemzetközi diplomácia készsége, az összetett és bonyolult orosz belpolitikai viszonyokat jól kezelő, a világ érdekvizonyait megfelelően átlátó államfő, diplomata és katona avagy hírszerző, szimpatikus és elfogadott egyéniség.
- Putyin elnök reálisan és jó érzéssel fontosnak tartja az ország szociális, egészségügyi, társadalombiztosítási, természeti erőforrás hasznosítási, gazdasági helyzetét erősíteni és fejleszteni, de a katonai potenciál fejlesztése is realitás és a hadsereg hadrafoghatósága is a céljai között szerepel.
- Oroszország, az orosz nép, de a világ számára is a legkiválóbb Putyin személyisége, egyénisége! Sokkal alkalmasabb az orosz jelen, jövő stabilizálására, fejlesztésére, Oroszországnak a nemzetközi rendszerekbe való beillesztésére, mint Sztálin, Hruscsov, Brezsnyev, Gorbacsov, Jelcin, Andropov voltak. Persze Ő sem mindenható és nincs egyedül, igen sokféleképp kell egyensúlyoznia az orosz érdekcsoportok között. Putyin jó stratégia és egyben taktikus is.
- Putyin-Medvegyev az orosz jövő legoptimálisabb vezetőpárosa.
- Felvetődhet az a kérdés is, hogy vajon Putyin demokrata-e? Erre a kérdésre igennel válaszolni felelőtlenség lenne, de meggyőződésem, hogyha majd demokrata szerepre lesz szükség, akkor Putyin azt is megtévesztő tökéletességgel fogja betölteni.
- Az orosz demokrácia és az emberi jogok is korszerűsödtek, de Európától még igen messze vannak.
- Célszerű és indokolt tudomásul venni mindenkinek, hogy Oroszország nagyhatalom, földrajzi, politikai, gazdasági, katonai téren. Ez utóbbi esetben pedig egyik vezető atomhatalom is egyben.
- Putyin nem rejtette véka alá azt sem, hogy az orosz hadsereg hadrafoghatósága kritikusan alacsony, így a hadsereg korszerűsítése fontos. Kihangsúlyozta, hogy az orosz védelmi költségvetés töredéke, mintegy ötvenedrésze az amerikainak, ami vélelmezhető is. Ehhez tudni kell, hogy az 1990-es, a hidegháború végét jelentő események egyik alapvető kiváltó oka az volt, hogy az USA olyan fegyverkezési versenybe vitte a Szovjetuniót, amibe belerokkant („csillagháborús programok”).
- Az orosz nemzetbiztonsági stratégia és katonai doktrína védelmi orientációjú, nincs benne ellenségkép, ami szép és jó, de nem szabad ettől meghatódnunk, mert ez csalfa is lehet. Amennyiben valóban alkalmazni kellene éles helyzetekben, úgy nem tudható, hogy betartható lesz vagy sem.
- Az orosz atomfegyver használat irányelvei viszont a legsúlyosabbak talán a világon: *elsőként is bevethető; megelőző csapásként is alkalmazható; kritikus mennyiségű hagyományos fegyverekkel történő támadás esetén, a védekezés jogán is bevethető; szövetséges ország védelme érdekében is bevethető (akár Kuba esetén is?); magas szintű készenlétben tartják az atomfegyverek egy részét, stb.*
- Az orosz atomarzenál mennyiségéről többféle statisztikával találkozhattunk, az ötezertől a húszezer robbanófejig terjedően, de USA esetében sem tudni a pontos mennyiséget, feltételezhetően és közelítően arányosak egymással. Már a hatvanas évek során elérte USA és Szovjetunió a kölcsönösen garantált

megsemmisítéshez elegendő fegyvermennyiséget, amit azóta is tartanak és egyensúlyoznak.

- Sajátosan érdekes viszont az, hogy míg a hagyományos fegyverzet korlátozással kapcsolatos egyezményekkel, ezek komolytalan végrehajtásával „játszadognak”, addig az orosz többször, kezdeményezően kihangsúlyozta az atomfegyverek korlátozásával kapcsolatos megállapodási készségét.
- A NATO, az EU és az orosz közötti együttműködések fontosak, hiszen a párbeszédet, a közös gondok kezelését (például a terrorizmus) és nem a szembenállást jelentik, de ezeket nem szabad túlértékelni sem. Egyelőre, belátható időn belül, teljesen irreális Oroszország NATO vagy EU tagságára gondolni.
- Nagy kérdés, hogy Oroszországot ki és milyennek minősíti: bizonytalan, instabil ország vagy sem?! Amennyiben és ameddig Putyin kezében a hatalom, addig a helyzet megnyugtatóbb, de Ő sincs egyedül és reméljük tartani tudja magát nemkívánatos belső, militáns befolyásokkal szemben is.

Az orosz-grúz konfliktusból a konkrét profitálási javaslatok, módszerek, megoldások, minden nemzet és nemzetközi szövetség számára, az előzőekben felsorolt alapvetések alapján:

- Az orosz-grúz konfliktust, mint minden más hasonlót el kell ítélni és közreműködni a rendezésében.
- Sokoldalúan elemezni kell a történeteket és le kell vonni a nemzeti és szövetségi tanulságokat, beleszöve a nemzeti és szövetségi (védelmi) stratégiákba is, hosszútávra is.
- Nem biztos, hogy szankcionálásokkal vagy diplomáciai háborúval kell reagálni az eseményekre, mivel Oroszország büszkeségét nem nagyon lehet megszorítani, megszarolni hatásosan. Nem taktikus Oroszországgal pattogni. Hagyni kell a belső problémáikkal, amíg azok a határaikon belül maradnak, úgyis ők akarják megoldani. Természetesen, ha segítséget kérnek, akkor segíteni kell (terrorizmus, ipari-természeti katasztrófák, stb). Hiszen a csecsen ügyüket is szemlesütve, szemérmesen, cinkostársként elnézte a világ lényegében, bár retorikailag sok minden elhangzott, nem sok eredménnyel. Nehogy azon ábrándozzon bárki, hogy az orosz hagyni fogja a Koszovó jellegű kisebbségi, önállósulásokat, kiválásokat (pl. csecsen vonatkozások), de erősíteni fogja a visszacsatolási igényeket (abház és déloszét vonatkozások). Hagyjuk őket, az élet és Putyin majd megoldja belső gondjaikat.
- A világnak mindenképp függetlenedni kellene, minél jelentősebb mértékben az orosz (és arab) energiahordozóktól, vagy nemzeti olaj-gáz kutatásokkal-feltárásokkal vagy alternatív energiaforrásokkal, mert ez az „energia függetlenség” megfelelőbben, a kiegyensúlyozottság felé rendezné át a világot
- Továbbra is együtt kell működni az oroszokkal is, mint mindenki mással, abban, amiben az érdekek kölcsönösen előnyösen érvényesíthetők: politika, gazdaság, védelmi vonatkozások, nemzetközi és kétoldalú szövetségi kapcsolatok, kutatás-fejlesztés, kultúra-művészet-sport, védelmi vonatkozások, stb. Azt az elvet kell erősíteni, hogy minden időszakban együtt csinálni, amiben egyetértenek és külön, amiben nem. Ez az örök barátság egyik ökölszabálya.
- Azt viszont minden országnak be kell kalkulálni a következő néhányszor tízéves biztonsági stratégiájába, hogy az orosz is, mint bármely más, elsősorban nem szövetségi ország bármikor támadhat, fegyverrel, atomfegyverrel is. Azért a történelmet, az oroszok szerepeit soha ne felejtjük el, mert a történelem bizony ismétli önmagát, szól a fáma. Ne felejtjük el, sőt tudatosítsuk nemzeti biztonsági stratégiáinkban, katonai doktrínáinkban és titkos védelmi terveinkben, hogy még minden lehetséges és minden bekövetkezhet. A politikában az a legbiztonságosabb feltételezés, hogy a barátból ellenség is lehet, hát még a

kevésbé barátból. Mi magyarok se gondolhatjuk komolyan például, hogy a közös NATO és EU tagság miatt a Kárpát medence országai közül már mindenki Bennünket szeret és elfelejtették a történelmet, soha nem fogják elfelejteni. A nemzetek, az egyes népcsoportok nem fogják megtagadni önmagukat és az új nemzedékekben a történelem újratermelődik bizonyos mértékig

- Természetes, hogy mosolygó diplomáciával és arccal szervezzük külpolitikánkat, szövetségi kapcsolatainkat, együttműködéseinket, de azzal a tudattal, hogy a mosoly csak addig tart, amíg az érdekek harmonizálnak. Ezután akármi is történhet. Minden ország számára a saját népének érdekei a fontosak, amelyek egy szövetségben vagy azon kívül is egyeztethetők, de amint megváltoznak az érdekek, onnantól az ország nemzeti érdekei meghatározókká válnak és lehet, hogy a diplomáciát valamelyik fél fegyverre is válthatja. Kétségtelen, hogy ennek esélye viszonylag kicsi, de nem zárható ki, lásd orosz-grúz konfliktus és a világ más válságkörzeteit, válság okait.
- Mi kell ahhoz, hogy a fentiekben érintett helyzeteket megelőzzük és kezelni tudjuk: jó és reális informáltság, jó és reális elemzés-értékelés, jó és reális következtetések-döntési alternatívák és jó döntések. Majd rugalmas, gyors és dinamikus reagálás minden területen, önállóan és/vagy a nemzetközi szövetségeken keresztül, mindenkor arányosan, minden eszközzel.
- Tudjuk, hogy a Globális Információs Társadalomban az INFORMÁCIÓ = HATALOM. Az információ az anyaggal és az energiával azonos erőforrás, hiszen a világ különböző rendszereit az információ kapcsolja össze. Tehát maximális informáltság minél több területen. Az információnak, az adatoknak két kategóriája létezik, a nyílt és a nem nyílt információ, adat. A nyílt információk észlelése, megszerzése, gyűjtése és feldolgozása szinte ma már csak információtechnológia kérdése. A nem nyílt információk megszerzésének eszköze pedig a HÍRSZERZÉS. Tehát a jövőnk egyik biztosítéka, egyik legfontosabb erőforrása a tudatosan szervezett, jól felépített és igényesen működtetett nemzeti hírszerzés, olyan szövetségi együttműködésekkel, amelyekben semmilyen mértékben nem olvad fel egyik legfontosabb nemzeti értékünk, a nemzetközileg is elismert hírszerzésünk. Ez persze minden más országra is értelmezhetően igaz. A NATO és az EU diplomatikusan és jó érzékkel meghagyta minden nemzetállam nemzeti ügyének a titkosszolgálatainak önálló működtetését. Nem szabad nemzetileg elkényelmesednünk a szövetségi együttműködésekben és várni a sült galambot.
- Ismert közhely, hogy nincs megszerezhetetlen információ csak idő, pénz és módszer kérdése. Hasonló közhely, hogy nincs megvehetetlen ember csak az ára változik.
- A hírszerzés mellett az ELHÁRÍTÁS a mási fontos eszköz illetve erőforrás a biztonságunk és minden más ország biztonsága érdekében is.
- Kétségtelen, hogy a (jó) hírszerzés és elhárítás költséges, de a védelmi szektoron belül jelentősége egyre nő, mert az illetékességi körükbe tartozó ügyek száma is egyre nő, a rendszerváltás óta folyamatosan.
- Tehát az orosz-grúz konfliktus legfontosabb tanulsága, hogy „kőkemény” hírszerzéssel és elhárítással minden nemzetállam és minden szövetség minél több dologról, idejében tudjon, így a váratlan meglepetések száma és hatása csökkenthető és a reagálás jobban előkészíthető.
- Az a legbölcsebb, hogy mindig, mindent, a legrosszabb esetre is meg kell vizsgálni, tervezni, mert a hibás optimizmus nagy károkat tud okozni egy nemzetnek!
- Azok az országok, nemzetközi szövetségek, amelyek a fentiekhez hasonlóan gondolkodnak és így védik biztonságukat, azok biztosan jobban járnak, mint, azok, amelyek nem.

Összegezve: Mindenkiel együttműködni a politikában, a gazdaságban, a biztonságban, a kultúrában, a tudományban, a sportban (lásd olimpiai mosolyok és egy időben orosz-grúz gyilkolás) és minden más területen. Mosolygó diplomáciával tárgyalni, a kölcsönösen előnyös érdekeket érvényesíteni és semmitől sem eufóriába esni, tudva azt, hogy a politikai barátságok, akár a szövetségek is, igen változékonyak lehetnek (lásd a történelmi példákat). Elsősorban, de nem kizárólag a nemzetközi szövetségeken és együttműködésekön kívüli országok vonatkozásában kemény technikai és human hírszerzés, elhárítás alkalmazása minél szélesebb körben, ügynökhálózatok építése, több generáción átívelő beépítések, tartalékoló ügynökökkel, széleskörű lefedéssel a polgári és a védelmi szféra minden területén, több tíz évre előretervezve. Ne higgyük, hogy fordítva nincs így! Ne higgyük, hogy más országok nem dolgoznak kemény vagy kevésbé kemény hírszerzési tevékenységgel felénk vagy más felé. A védelmi tervekben a fegyveres támadások esélyét nem kizárni, hanem rangján és esélyén kell kezelni. A fegyver- és védelmi rendszerek fejlesztését, korszerűsítését az ellenérdekelt vagy nem szövetséges országokéval legalább arányban kell tartani. Hangsúlyosan foglalkozni kell a halott és a rombolás nélküli háború technikai, szervezési, pszichológiai megoldásának tökéletesítésével. Sajnos nem szabad leállni a korszerű fegyver és védelmi rendszerek fejlesztésével, a hadviselés szervezésének napi aktualizálásával a XXI. században sem.

Az orosz-grúz konfliktusból a profitálás eredménye egy mondatban a következő lehet:

Tehát gyümölcsöző nemzetközi együttműködések, mosolygó diplomácia, sokkal keményebb, széleskörűbb hírszerzés és elhárítás, de ezt sem ellenségesen, hanem ezt is „mosolyogva”!

Várhalmi A. Miklós (www.varhalmi.hu)
nemzetbiztonsági szakértő